

φιλοκαλικά σταχυολογήματα

14

2020.5

...διαβάζω...άκούω...καταγράφω

"ἔδοξε τοίνυν ἡμῖν τὰ ἐκ φιλομαθείας συνενεγκεῖν εὐρήματα" (Κύριλλος Ἀλεξανδρείας)

ὁ βασιλιάς Θεοδοσίος & τό παξιμάδι

Τὴν ἐποχὴ τοῦ βασιλᾶ Θεοδοσίου τοῦ Μικροῦ¹, ζοῦσε σέ προάστειο τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἓνας Αἰγύπτιος μοναχός, Διασχίζοντας τὸν δρόμο ἐκεῖνο ὁ βασιλιάς, προσπέρασε ὄλους καὶ πῆγε μόνος καὶ χτύπησε τὴν πόρτα τοῦ μοναχοῦ. Μόλις τοῦ ἄνοιξε, ὁ μοναχός κατάλαβε ποιός ἦταν, ἀλλὰ τὸν δέχτηκε σάν ἀκόλουθο τοῦ ἄρχοντα.

Μπήκε λοιπόν, ἔκαναν προσευχὴ καὶ κάθισαν. Καὶ ἄρχισε ὁ βασιλιάς νά τὸν ρωτᾶ γιὰ τοὺς Πατέρες τῆς Αἰγύπτου. Κι ἐκεῖνος εἶπε: «Ὅλοι εὐχονται γιὰ τὴ σωτηρία σου». Ὕστερα τοῦ εἶπε: «Νά φᾶς λίγο». Τοῦ ἔβρεξε ἀμέσως λίγο ψωμί, τοῦ ἔβαλε λίγο λάδι καὶ ἀλάτι κι ἔφαγε. Ὕστερα τοῦ ἔδωσε νερό καὶ ἤπιε. Τοῦ εἶπε ὁ βασιλιάς: «Ξέρεις ποιός εἶμαι;» «Σέ ξέρει ὁ Θεός» ἀπάντησε ἐκεῖνος. Καὶ τότε τοῦ ἀποκαλύφθηκε: «Ἐγώ εἶμαι ὁ Θεοδοσίος, ὁ βασιλεύς». Κι ἀμέσως τὸν προσκύνησε ὁ Γέροντας. Καὶ τοῦ εἶπε ὁ βασιλιάς:

— **Εὐτυχισμένοι εἶστε σεῖς πού δέν ἔχετε φροντίδες γιὰ τὴ ζωὴ.**

Πραγματικά παρόλο πού γεννήθηκα βασιλοπαῖδι, καμιά φορά δέν ἔφαγα τόσο

¹ Ἐγγονός Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, μετονομάσθηκε Μικρός σέ διάκριση ἀπὸ τὸν ὁμώνυμο πάππο του. Ὁ Ἀρκάδιος μέ τὸν ἀδελφὸ του, γιοῖ τοῦ Μ. Θεοδοσίου, ἦταν μαθητές τοῦ ἁγ. Ἀρσενίου πρὶν ὁ ἅγιος ἀναχωρήσει γιὰ τὴν ἔρημο. Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ πατέρα του Ἀρκαδίου, σέ ἡλικία ἐπτὰ ἐτῶν ὁ Θεοδοσίος ἀνακηρύχθηκε αὐτοκράτορας ὑπὸ ἐπιτρόπους (408-450 μ.Χ.) Ἡ Ἐκκλησία τιμᾶ τὴν μνήμη του στίς 29 Ἰουλίου. Ἡ σύζυγός του Εὐδοκία εἶναι ἐπίσης ἁγία (13 Αὐγούστου).

νόστιμο ψωμί καί δέν ἦπια τέτοιο νερό ὅπως σήμερα. Ἐφαγα μέ μεγάλη εὐχαρίστηση.

Κι ἄρχισε ἀπό τότε ὁ βασιλιάς νά τόν τιμᾶ. Ἄλλ' ὁ Γέροντας σηκώθηκε κι ἔφυγε ἀπό ἐκεῖ. Ξαναγύρισε στήν Αἴγυπτο.²

Παρόμοιο περιστατικό ἀναφέρεται στόν Βίο τοῦ ἁγ. Θεοδώρου Ἐδέσσης³. Μετά ἀπό τό 'συμπόσιο' πού προσέφερε κάποιος γέροντας ἀσκητής στό βασιλιά καί τή συνοδία του, ὁ βασιλιάς ἀναφώνησε:

— **Ναί, λοιπόν, ὄντως, σᾶς πληροφορῶ ὅτι ποτέ στή διάρκεια τῆς βασιλείας μου δέν γλυκάθηκε στό λάρυγγά μου φαγητό καί πιτό ὅπως σήμερα μ' αὐτά πού μοῦ παρατέθηκαν. Πράγματι, πάτερ πνευματικέ, ἐσύ εἶσαι βασιλιάς, ἐνῶ ἐγώ φτωχός καί πένης.**

Ὁ Γέροντας τοῦ ἀπάντησε: **«εἶθε νά δώσει ὁ Κύριος νά ἀξιωθεῖς τῆς ἀληθινῆς καί ἀδιαδόχου βασιλείας»**.⁴

² Μέγα Γερωντικό 15:191 / Εὐεργετινός, 3:27 / PG 110, 744 / P.O. 8, 168-9.

³ Ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου καί θαυματουργοῦ Θεοδώρου, ἐπισκόπου Ἐδέσσης τιμᾶται στίς 19 Ἰουλίου. Ὑπάρχουν τοῦ ἁγίου στή Φιλοκαλία τά *Κεφάλαια Ψυχωφελή* καί τό *Θεωρητικόν*, ἔκδ. Ἀστέρος Α' 302-332 (στήν ἔκδ. Περιβ.τ.Παναγίας στόν τόμο Β' 9-42). Ὁ κατά πλάτος Βίος του ἔχει ἐκδοθεῖ στήν Πετρούπολη, τό 1892, ἐνῶ στά ἑλληνικά ἔχει κυκλοφορήσει στή σειρά Ἁγιοὶ ἐξ Ἀγαρηνῶν (Β') ἀπό τίς ἐκδόσεις Κάλamos, τό 2005, μέ τίτλο *Ἰωάννης ὁ βασιλιάς τῶν Περσῶν*, μέ τόν βίο τοῦ ἁγίου Θεοδώρου στίς σελίδες 13-108 (ὅπου συμπεριλαμβάνονται τό συναξάρι τοῦ βασιλιά Ἰωάννη τοῦ ἐξ Ἀγαρηνῶν καί τό πολύ ἐνδιαφέρον συναξάρι τοῦ μαθητοῦ τοῦ ἁγ. Θεοδώρου, Μιχαήλ, στίς σελ. 27-46, ὅπως καί τά κεφάλαια τῆς Φιλοκαλίας). Βίος ἐπίσης ὑπάρχει καί στό Ἀγαπίου, *Καλοκαιρινή*, 1780, 222-238.

⁴ Βίος ἁγ. Θεοδώρου, κεφ. 93, ἔκδ. 1892, σελ. 100.

Βασιλιάς ήταν ...ὁ γέροντας. Ὁ βασιλιάς ὁ ἴδιος, τῆς προσωρινῆς βασιλείας, φτωχός ἦταν καί πένης, κατά τή δική του ὁμολογία!

Δέν ἔχει τέλος ἡ ἀπαρίθμηση περιστατικῶν πού δείχνουν ἐμπειρικά τίς εὐλογίες πού δίνει ὁ Θεός μας στους ἀπλούς καί φτωχοὺς τῷ πνεύματι.

«Μέ τίς προσευχές τους καί τίς ἅγιες λέξεις ἀγιάζεται καί ἡ τροφή», λέει ὁ Μ. Ἀθανάσιος.⁵

«Μεγαλύτερη ἡ ἡδονή στά τραπέζια τους, παρά στά βασιλικά τραπέζια», θά πει ὁ ἅγιος Χρυσόστομος.⁶

Ὁ Θεός μας εὐλογεῖ καί τήν φτώχεια, καί τή δυσκολία τῆς ἀνάγκης πού ἔχει φυσιολογικά ὁ ἄνθρωπος νά συντηρηθεῖ... Αὐτός πού φροντίζει γιά τά λουλούδια τοῦ ἀγροῦ!

Τό βροντοφωνάζουμε στίς Λιτές:

«Πλούσιοι ἐπτώχευσαν καί ἐπέινασαν, οἱ δέ ἐκζητοῦντες τόν Κύριον οὐκ ἐλαττωθήσονται παντός ἀγαθοῦ» («οἱ πλούσιοι ἔγιναν φτωχοί καί πείνασαν, ἐνῶ αὐτοί πού ζητοῦν τόν Κύριο δέν θά στερηθοῦν κανένα ἀγαθό», Ψαλμ. 33:11).

Πλούσιους ἐννοεῖ ἐδῶ τούς Ἰουδαίους, ἐξηγεῖ ὁ Μ. Ἀθανάσιος στήν ἐρμηνεία του στους Ψαλμούς, πλούσιοι πού φτώχεψαν ἐπειδή ἀπέκτειναν τόν Ἄρτο τῆς Ζωῆς καί ἦταν ἐπόμενο νά τούς ἔρθει πείνα.⁷

⁵ Μ.Ἀθανάσιος, PG 28, 268 A.

⁶ Εἰς Ματθ. ὁμιλ. 69, ΕΠΕ 11 Α, 425, «μείζων ἐνταῦθα ἡ ἡδονή, ἢ ἐν ταῖς βασιλικαῖς τραπέζαις».

⁷ PG 28, 745, «Ερώτ. πβ'. Τί λέγει· 'Πλούσιοι ἐπτώχευσαν καί ἐπέινασαν;' Ἀπόκ. Πλουσίους ἐνταῦθα τούς Ἰουδαίους καλεῖ· ἐπτώχευσαν δέ, ἐπειδή ἀπέκτειναν τόν ἄρτον τῆς ζωῆς, καί ἦλθεν ἐπ' αὐτούς ὁ λιμός».

Συμβιβάζεται ἄραγε τό βασιλικό τραπέζι μέ τήν πείνα; Δέν συμβιβάζεται! Κι ὅμως ὅπου βούλεται Θεός ἀντιστρέφονται τῆς τάξεως οἱ ὅροι.

Σέ κάποιο συναξάρι διαβάζουμε:

«Τόση ἦταν ἡ φτώχειά τους καί ἡ ἐγκράτειά τους, ὥστε, πολλές φορές, μιά φορά στίς σαράντα μέρες ἔτρωγαν κάτι, καί τούς φαινόταν τότε πώς κάθονταν σέ βασιλικό τραπέζι – τόσο εὐφραίνονταν!»⁸

Ὁ ἀββᾶς Ἡσαΐας ἀναπολεῖ τά οὐράνια ἐδέσματα μέ τά τωρινά ὑποκατάστατά τους:

«Καθόμαστε στήν τράπεζα κάτω ἀπό τό βλέμμα τοῦ Θεοῦ, κι' ἐνῶ ἅγιοι Ἄγγελοι στέκονται καί ἀγωνίζονται γιά μᾶς· πώς δέν ἔχουμε ἀνάγκη νά δακρύζουμε καί νά στεναζόμαστε καί νά ντρεπόμαστε, τρώγοντας τροφές τῶν ἀλόγων τῆ στιγμῆ πού εἴμαστε λογικοί, κι ἐνῶ ὀφείλαμε νά ἀπολαμβάνουμε τήν τρυφή τοῦ παραδείσου μέ τήν ἐξουσία πού μᾶς δόθηκε ἀπό τόν Θεό!... κι ἐμεῖς, γιά τήν παρακοή ξεπέσαμε καί ὁμοιωθήκαμε μέ τά ἀνόητα κτήνη;»⁹

Ὁ ἅγιος Ἰσαάκ βεβαιώνει πώς αὐτή ἡ εὐχαρίστηση πού προσφέρει τό ἀπλό, τό φτωχικό, δέν πηγάζει ἀπό ἀνθρώπινες ἐπίνοιες, ἀπό δικούς μας τρόπους ἢ 'συνταγές', ἀλλ' εἶναι κάτι ἄλλο, ἀνεπιτήδευτο:

«Λάβε ἀπό τήν τράπεζα αὐτῶν πού νηστεύουν καί ἀγρυπνοῦν καί κοπιάζουν ἐν Κυρίῳ φάρμακο ζωῆς γιά τόν ἑαυτό σου καί ἀφύπνισε τήν ψυχὴ σου ἀπό τή νέκρωση. Διότι ἀνάμεσά τους κάθετα ὁ Ἄγαπημένος πού μεταβάλλει τήν

⁸ Ὅσιος Ἀνίνας, 16 Μαρτίου, *Θαυμαστός Συναξαριστής*, Α' 175. Ὁ *Νέος Συναξαριστής* (3,163) ἀναφέρει ὅτι «μιά φορά κάθε τέσσερες ἡμέρες» ἔτρωγαν, τό ὁποῖο φαίνεται πῶς λογικό καί φυσικό σέ μᾶς, ἀλλά μᾶλλον πρόκειται περί λάθους. Ὁ Θεόδωρος Ὑρτακηνός στό Ἐγκώμιό του στόν Ἅγιο Ἀνίνα βεβαιώνει ὅτι περί *σαρανταήμερου* πρόκειται. Βλ. Boissonade, *Anecdota Graeca*, II, 1830, 420 («τεσσαρακονθημέρου μέχρις ἀπόσιτοι διαμένοντες... ἐκεῖνο μὲν Μωσῆα ζηλοῦντες, τοῦτο δέ καί Χριστόν»).

⁹ Ἀββᾶ Ἡσαΐου *Λόγοι κθ'*, ἔκδ. Σχοινᾶ, 1962, 18.

πίκρα τῆς κακουχίας τους στήν ἀνεκδιήγητη γλυκύτητά Του. Οἱ πνευματικοί καί ἐπουράνιοι λειτουργοί Του ἐπισκιάζουν αὐτούς καί τά ἅγια φαγητά τους. Ἐγώ γνωρίζω κάποιον ἀδελφό πού ἔβλεπε τούτο μέ τά μάτια του».¹⁰

Ἐπιδόρπιο:

Βασιλεῖς καί πένητες, νηστεύσαντες καί μή νηστεύσαντες... ἡ τράπεζα τῶν οὐρανῶν γέμει!

Ἐκδότης: Ἀρχιεπίσκοπος Γ.Ο.Χ. Ἀθηνῶν &
πάσης Ἑλλάδος Μακάριος
Ἐπικοινωνία: archbishopmakarios@gmail.com

¹⁰ Ἐκδ. Σπετσιέρη, σελ. 181 / ΕΠΕ 8 Β, 207-209.